

Sorunlarımızı Anlamak için Köklere Dönüş! Rev1.0

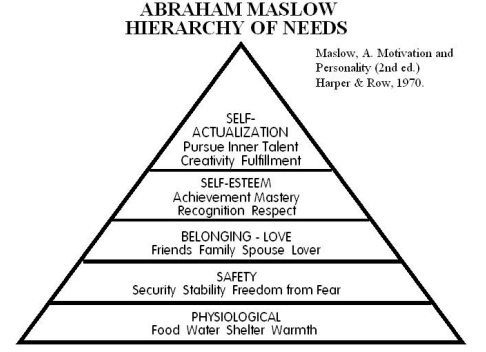
M.Tınaz Titiz

Silgili bir kurşun kalemın çoğunluğu güneş ışması, geri kalanı da big-bang artığı “enerji” olduğu grafik olarak (<http://bit.ly/MOCLcw>) kolayca gösterilebilir. Bu iyi anlaşılırsa, toplum sorunlarının çözümü yolunda yanılmaz bir yol gösterici elde edilmiş olur. Şöyle:

- Maslow’un ihtiyaçlar denklemi, ihtiyaçlarımızın önceliklerini gösteriyor. Bu ihtiyaçların tümü *refah ve mutluluk* türleridir.
- İnsan, en alttakiler en somut, üstlere doğru gittikçe soyutlaşan ihtiyaçlarını, tüm imkanlarını kullanarak tatmin etmek için uğraşır. Aİtlara doğru indikçe bu uğraş en vahşi formlarda ortaya çıkabilir (aç kalan kişilerin birbirlerini yemeleri gibi).
- Silgili kurşun kalem bütünüyle enerji olduğu gibi, tüm refah ve mutluluk türleri de, enerjinin çeşitli yoğunluktaki formlarıdır ve bunlara “değer” deniliyor.
- Örneğın, en az yoğun enerji formu güneşın ışmasıdır (<http://bit.ly/MOeKO4>). Güneş kolektörleri bir derece daha yoğun enerji üreticileriyken,
 - foto-sentez yoluyla oluşan bitkiler,
 - kurutulularak (enerji yoluyla) odun haline getirilen bitkiler,
 - toprak altında karbonlaşan bitkiler,
 - canlılar,
 - onların ürettikleri bilgilergiderek güneş ışmasının daha yoğunlaşmış formlarıdır
- Bilgi de kendi içinde çeşitli yoğunluktaki enerji türlerine ayrılabilir. Örneğın, *sorgulamadan bellenmiş bir bilgi* az yoğun enerji iken, bilimsel araştırma sonuçları daha yoğundur. Uzun yıllar içinde oluşan bilgelik ise en yoğun formudur denilebilir.

Silgili kurşun kalem, grafit ucu, kauçuk silgisi, metal silgi yuvası ve ağaç gövdesiyle, rastlanabilecek çoğu cismi temsil eder.

Eğer böyleyse, gördüğümüz, duyduğumuz, tattığımız her şeyin enerjiden ibaret olduğu daha kolay kavranabiliyor.

“Değer” nedir?

Değer, bir mal veya hizmetin alıcısını, daha yüksek bedel ödemeye ikna edecek herhangi bir nedendir.

Değer bazen göreceli olabilir: Bir bardak su, normal koşullarda çok az değere sahipken, susuz kalmış birisi için son derece değerlidir.

Modern yaşam enerjinin bu farklı formlarını unutturuyor. Ama, soğuktan donmak üzere olan bir kimse bir odun parçası ile kömür ya da petrol arasındaki yoğunluk farkını tam idrak edebilir.

Aslında her ikisi de güneş ışmasıdır; ama biri diğerinden çok daha yoğundur.

Çevreye böyle bakıldığında, güneşle nasıl sarıp sarmalandığımız daha iyi görülebilir. Tüm mücadelelerin kök nedeni daha iyi görülebilir.

Güneş ışması ile enerji bağlantısı görece kolay anlaşılabilirken, daha soyut bir kavram olan “değer” ile bağlantı daha güç kavranabilir.

Ezber bilgi pek az enerjyle edinilebilir. Ama işin içinde sorgulamanın girebilmesi için belirli bir deneyim (yani yıllar) demektir. Bu ise daha çok enerji demektir.

Bilimsel araştırmaya dayalı bilgi ise, bundan daha fazla enerji harcanmasını gerektirir.

- Cehalet ve bilgeliğin her ikisi de birer enerji yoğunluk düzeyidir.
- Buna göre, ancak enerjinin yoğun formları olan değerlere sahip olan birey ve toplumlar refah ve mutluluğa sahip olabilirler.
- Değerler nadir, peşinde koşanların sayısı ise çoktur. Her ölçekteki çatışmanın temel kaynağı bu farktır.
- Bu çatışmalarda üstünlük sağlayabilmek ancak tek yolla mümkün: Sahip olunan değerleri koruyabilecek kabiliyete sahip olmak!

Buna *Sorun Çözme Kabiliyeti* ya da kısaca *Çözüm Kabiliyeti* denilebilir.

Çözüm Kabiliyeti yetersiz toplumlar, refah ve mutluluk basamaklarında yükselemeyecekleri gibi, ellerindeki değerleri koruyamayacakları için varlıklarını da sürdüremezler.

Bu, yaşamın temel denklemidir. Bu denklem, şikayet, suçlama vb yollarla değiştirilemez.

- Bir toplum sahip olduğu, ama varlığından haberdar veya bilgili olmayabileceği değerleri doğal olarak koruma ihtiyacı duymaz.

Bu saklı kalmış değerler, o değerlere ihtiyacı olanlar için *istismara açık* birer alandır ve ihtiyacı olanlarca kendilerine transfer edilir. Bu transfer genelde çatışmasız –örn. *İhraç eden ülkede cari açık yaratacak şekilde ithalat yoluyla-* olur. Toplum bir şeylerin elinden gittiğinin farkındadır ama işin temelini anlamadığı

Cehalet güneşsizliğin soğukluğunu, bilgelik ise sanki güneşin sıcaklığını temsil ediyor.

Ekonomi de tanım olarak, *nadir kaynakların sınırsız ihtiyaçlara tahsisi* değil midir!

Bireysel, kurumsal ya da toplumsal olarak nerede bir çatışma varsa, orada nadir bir kaynağın (yani değer) paylaşımında bir anlaşmazlık vardır.

Her toplum, bilgi ve becerilerini kullanarak ürettiği ve de üzerinde oturduğu değerleri (doğal kaynaklar gibi), her an başkalarına kaptırma tehdidi altındadır.

Varlığını sürdürmek isteyen her toplum, bu tehditlere karşı kendisini bir biçimde korumak zorundadır.

Bunun için sahip olması gereken imkan ve kabiliyetlerin tümüne *Sorun Çözme Kabiliyeti (SÇK)* denilebilir.

Her toplum bu korunmayı bir başka türlü yapabilir; bir başka özelliğini öne çıkarıp yetersiz yanlarını korumaya alabilir. Bu farklılıklara rağmen, kendini koruyabilenlerin bir ortak özellikleri vardır: SÇK kavramının farkında olmak!

Aksi halde, bu bağlamdaki her tehdidi bir düşmanca tavır olarak değerlendirmek gibi son derece yanıltıcı bir sonuç çıkarır.

Nitekim, Türkiye'nin sık sık kendisine yönelen tehditlere karşı "mallarını boykot etmek", "ihale vermemek" gibi etkisiz önlemlere yöneldiği görülmektedir.

"Bizi sömürüyorlar", "gelişmemizi kısındıkları için önümüzü kesiyorlar" gibi söylemler, bu farkındalık eksikliğinin dışavurumlarıdır.

Ortadoğu ülkeleri genel olarak bu kategoridedir.

Türkiye'nin saklı kalmış değerlerine birkaç örnek:

- Endemik bitki ve hayvan varlığı,
- Tarihi eserleri,
- Kirlenmemiş tarım toprakları,
- Denizleri ve deniz ürünleri,
- Yurtdışında kritik bilgi merkezlerinde üst pozisyonlarda çalışmakta olan insan varlığı.

için ne yapması gerektiğini de bilemez;
sadece eleştirir, yakınır.

- Diğer yandan; bir toplum sahip olduğu değerlerin varlığından haberdar, ama onları koruma gücüne yeterince sahip değilse, yine *istismara açık alanlar* oluşur. Bu alanlarda üreyen / üretilen sorunlar nedeniyle giderek sorun stoku büyür. Bu defaki transferler ise hile veya zor kullanarak gerçekleşir.

- Transfer işinde ustalaşan toplumlar ise giderek güçlenirler; kendileri değer harcamadan değer transfer edebilecek yöntemler geliştirirler. Örneğin, ister ithalat ister ihracat yapsınlar, daima değer akımı kendilerine doğru olur.

- Bütün bu istismar (sömürü) süreci, en başta açıklanan Maslow ihtiyaçlar düzeninin kaçınılmaz bir sonucudur.

İHTİYAÇ = ENERJİ = DEĞER eşitliği, bir doğa kanunu kadar kaçınılmazdır. Protesto, boykot vb. yollarla değiştirilemez.

- Bir kişi veya toplumun çözebildiği sorunlar onun *Çözüm Kabiliyetini*, dolayısıyla da başkalarından *değer transfer edebilme kabiliyetini* giderek artırır.

- Bir kişi veya toplumun çözemediği sorunlar ise, onun *Çözüm Kabiliyetini*, dolayısıyla da başkalarının değer transfer edebilmelerine direnebilme kabiliyetini giderek azaltır.

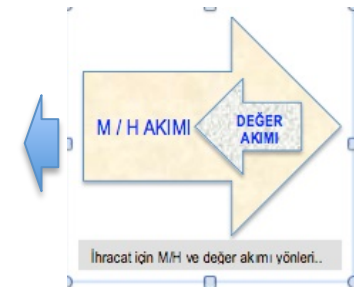
- Bir toplumun *Çözüm Kabiliyeti*'nin artması, onunla rekabet halindeki için olumsuz bir gelişme olur. Bu nedenle de, *Çözüm*

Türkiye bir bölüm nüfusu ve kurumlarıyla bu kategoridedir.

Fakat çözebildiği sorunlardan daima daha fazla (ve karmaşıklarını) yarattığı için, sahip olduğu değerlerin elinden kaçmasına engel olamaz.

Hile konusuna örnek, ihracatı büyük bir hızla artan Türkiye'nin, "değer transferi" kavramına yabancı oluşu nedeniyle, sürekli olarak cari açığının büyümesidir. Cari açık, ihracatımız artarken, değer yitirmemiz anlamına gelir.

Zor kullanma konusuna örnek, Suriye, Irak ve İran'ın içine karışmış olduğu Kürt Sorunu ve onunla birleşik PKK terörüdür.

Çözüm Kabiliyeti düşük toplumların başlıca karakteristikleri:

- Doğru düşünme yetisinin iki bileşeni olan Nedensel (rasyonel) Düşünme ve Kritik (eleştirel) Düşünme'nin yerleşmemişliği; bunun yerine sorgulamaya kapalı (ezber) düşüncenin hakimiyeti,
- Birey olmak yerine tabi olma (kulluk).

Çözüm Kabiliyeti yüksek toplumlar, İstismara Açık Alan yaratma konusunda uzmanlaşmışlardır.

Mevcut olmasa dahi yeni bir sorun alanı yaratarak ya da mevcut basit bir sorunu derinleştirerek, o alan yoluyla değer transferi yaparlar.

Örneğin İngiltere, her terk ettiği sömürgesinde bir çıbanbaşı bölge bırakması gibi (Hindistan'da Keşmir, Ortadoğu'da sorunlu sınırlar gibi)

Kabiliyeti artmasına karşı ellerindeki imkanları kullanırlar.

Bunu yadsımak yerine, kendi *Çözüm Kabiliyeti*'ni artırmaya çalışmak gerekir.

- Herhangi bir anda, daha henüz bir transfer söz konusu değilken dahi, bir toplumun çözemediği sorunları, güçlü olanlarca birer *koz*¹ halinde biriktirilir ve zamanı geldikçe, girişecekleri transfer süreçlerini kolaylaştıracak şekilde devreye sokulur.
- Koz formunda buzdolabına konulanlar tasnif edilerek *etkililik, kullanılabilirlik* vb karakteristiklerine göre saklanırken, bir yandan da koz stoklarının zenginleştirilmesine çalışılır.
- Uluslararası ilişkiler ve değer transfer süreçleri "koz" konsepti çerçevesinde yürür.
- Dünya toplumları ikiye ayrılır: Koz konseptinin farkında olup onu kullananlar ve farkında olmayıp –ayrıca farkında olma konusunda dirençli olanlar- sürekli ağlaşanlar, bağırانlar, geçmişiyile övünerek adım adım yok olmaya ilerleyenler.
- Bu acımasız düzenin ahlakiliği ayrı bir konudur. Ama düzenin varlığı katı bir gerçekliktir.
- Düzeni değiştirmek isteyenler önce bu gerçekliği kabul etmeli, işleyişini tam anlamalı, enerjilerini yel değirmenleriyle savaşmaya ya da anlamayanlara lâf anlatmaya harcamamalıdır.
- SON

23 Ağustos 2012 / Rev. 31 Aralık 2013

Koz Nedir?

Bir ülkenin bir diğerine karşı "koz"u, birincinin herhangi bir üstünlüğü ve/ya diğerinin herhangi bir zafiyetidir. Doğrudan koz, bir ülkenin topyekün ya da bir kesimiyle (ticari, politik, askeri, sektörel, kurumsal vd), bir diğer ülkenin mütakabil yanına karşı isteklerini yaptırabilme imkanlarıdır. Bu bir tarafın üstünlüğü ya da diğer kesimin zafiyeti biçiminde olabilir. Nitekim geleneksel mücadele (*power struggle*) 'doğrudan koz' anlayışına dayalıdır.

Dolaylı koz ise, bir ülkenin bir diğerine karşı bir veya daha çok ülke üzerinden isteklerini yaptırabilme yeteneği olarak anlaşılmalıdır. Bunun için ise, aralarında doğrudan koz bağlantısı bulunan ülkeler, birbiri peşisıra dizilerek kesintisiz bir zincir oluşturabilmelidirler.

Bu durumda zincirin başındaki ülke diğer ucundakine karşı bir koz üstünlüğü elde etmiş demektir ki bu da dolaylı koz adı verilebilecek kavramdır. Bu kozların aynı türden (*aynı bir üstünlük ya da zafiyet türü*) olması gerekmez.

Yoğun ilişki -ki *dostluk, düşmanlık, ittifak ilişkileri olabilir*- içindeki ülkelerin birbirlerine karşı sahip oldukları doğrudan kozlar -normal olarak- bilinir. Ancak, "koz AR-GE" si denilebilecek bir yöntemi geliştirmiş olan ülkeler, diğerinden daima bir adım önde bulunacaktır.

Bu karşılıklı bilinirlik bir doğal denge oluşturur ve her iki taraf için yaşam çevresini oluşturur; bozulmadığı sürece de 'barışık ülkeler' olarak kalırlar (kalmak zorundadırlar).

Ama ülkelerden birisi, diğerinin ilişkide bulunduğu ülkelerle olan koz dengeleri hakkında bilgi sahibi ise durum değişir. Bu defa bu ülke, karşı tarafa yalnız doğrudan kozlarla değil, diğer ülkelere karşı sahip olabileceği dolaylı kozlar üzerinden de üstünlük sağlayabilir. Hatta bu yeni koz aritmetiğini iyi anlamışsa, sahip olmadığı kozları dahi üretmeye girişebilir.

Türkiye, dolaylı koz konseptine yabancıdır. İlişkide bulunduğu ülkelerle koz ilişkileri doğrudan kozlarla sınırlıdır ve onlar da Türkiye açısından daha ileri götürülemez durumdadır.

¹ <http://bit.ly/O97njP> adresinde ALEGAR (ALternatif Etki Güzengahı ARama algoritması) başlığı altında ayrıntılı açıklanıyor.